

Belgisch-Nederlands Boekbandengenootschap

nieuwsbrief · nummer 8 · september 2021

We hebben er reikhalzend naar uit gekeken, maar nu is het zover: we kunnen weer echte activiteiten organiseren! Omdat we dit najaar nog iets in te halen hebben, staan er drie activiteiten gepland: een bezoek aan perkamentmakers Dick en Ellen Timmerman, gekoppeld aan een Bandensalon over perkamenten boekbanden (september), een Bandensalon in de Koninklijke Bibliotheek in Den Haag (oktober) en een bezoek aan de indrukwekkende collectie van Gijs Wortel (december). Wij hebben er veel zin in en hopen jullie snel op een van onze activiteiten eindelijk weer te kunnen ontmoeten. Ondertussen smeden wij al plannen voor het voorjaar van 2022.

Het bestuur

25 september 2021: Demonstratie perkament maken en Bandensalon perkamenten banden

Demonstratie perkament maken door Dick en Ellen Timmerman

Op zaterdag 25 september brengt het Boekbandengenootschap een bezoek aan perkamentmakers **Dick en Ellen Timmerman** in Wierden. Vader en dochter demonstreren het proces van perkament maken van recent afgestroopte huid tot een afgewerkt vel perkament. Het aantal plaatsen is beperkt, maar voor wie interesse heeft: er zijn nog enkele plaatsen beschikbaar! Aanmelden kan via secretaris@boekbandengenootschap.nl.

Na afloop van de demonstratie is het mogelijk perkament te kopen.

Bandensalon perkamenten boekbanden - door Astrid Beckers

Tijdens het bezoek aan Dick en Ellen Timmerman toont **Astrid Beckers** 47 perkamenten banden uit haar privé-collectie (zie foto).

Perkament wordt al eeuwen gebruikt als boekbandmateriaal. In die periode onderging het materiaal een ware evolutie: van relatief goedkope omslagen in de middeleeuwen tot luxe materiaal voor kleine oplages heden ten dage. Aan de hand van 47 boekbanden worden deze veranderingen in het perkamentgebruik over vijf eeuwen geïllustreerd. De oudste band dateert uit 1543 en is een van weinige koperten in de verzameling. Het is een stevig boek met doorgehaalde leren bindingen, met pen getekende versiering op de band, restanten van sluitlerfjes en maculatuur als rugbeleg. Het meest recente boek dateert uit de twintigste eeuw en is een indrukwekkend boek met goudstempeling. De meeste boekbanden zijn ongekleurd, maar er zijn ook enkele groen geverfde perkamenten banden uit de achttiende eeuw te bewonderen. Ook opmerkelijk zijn de kleine, bijna onopvallende omslagjes om almanakjes en een viertal militaire zakboekjes van rond 1900.

De verzameling bevat echter niet alleen boekbanden. In de collectie komen ook enkele andere objecten van perkament voor: een waaijer uit Indonesië, bladen uit manuscripten, een Nederlands bidprentje en oude aktes uit België en Engeland, geschreven of gedrukt op perkament. Eveneens zullen er ook enkele boeken/boekblokken met perkamenten maculatuur te zien zijn en een kleine verzameling losse stukken maculatuur. Kortom, het wordt een dag vol perkament: nieuw en oud, gebonden en beschreven. Een dag voor de echte liefhebber.

Agenda

Activiteiten van het Boekbandengenootschap

25 september 2021 · Demonstratie perkament maken · Dick en Ellen Timmerman · Wierden
25 september 2021 · Bandensalon perkamenten banden · Wierden · [Astrid Beckers](#)
22 oktober 2021 · Bandensalon: Boekbanden uit de abdij van Tongerlo · Koninklijke Bibliotheek · Den Haag
3 december 2021 · Bezoek aan Gijs Wortel · Someren
januari/februari 2022 · Boekband Waarde Laboratorium · [Natasha Herman](#)
voorjaar 2022 · Algemene Ledenvergadering
voorjaar 2022 · Bezoek Librije · Zutphen of Enkhuizen
juni 2022 · [Sacred books/Secret libraires](#) · Brugge

Symposia

10 december 2021 · Boeken uit Brugge: studiedag over Brugse boekgeschiedenis · [Hoofdbibliotheek Biekorf](#) · Brugge · [Ludo Vandamme](#)

Tentoonstellingen in België en Nederland

***** 30 mei - 24 oktober 2021** · Sün Evrard – *Swinging books* · [Erasmushuis](#) · Brussel
*** 29 oktober 2021 tot 23 januari 2023** · Helden in harnas: Ridderromans. Van Karel ende Elegast tot de Rode Ridder · [Erfgoedbibliotheek Hendrik Conscience](#) · Antwerpen
**** vanaf 6 november 2021** · Mini-expositie Made in Brabant: bijzondere boeken en boekbanden · Universiteitsbibliotheek Tilburg · [Emy Thorissen](#)

Boekbindbeurzen

6 en 7 november 2021 · Boekkunstbeurs · [Pieterskerk](#) · Leiden
10 april 2022 · Boekbindbeurs · [t Bau-huis](#) · Sint-Niklaas

(naam) = betrokken lid BNB
 *** = boekbandenaanrader

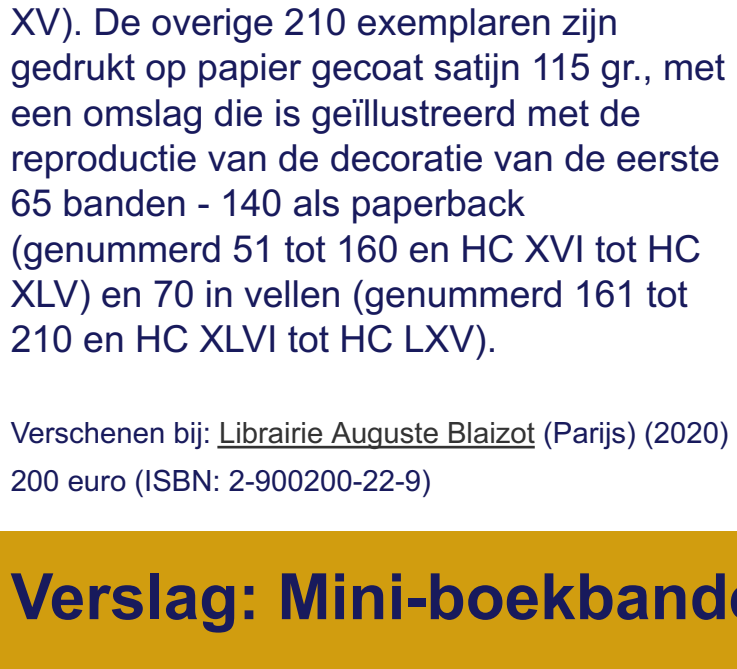
Verwachte activiteiten in 2021 en 2022

- **Boekbanden uit de abdij van Tongerlo:** op vrijdag 22 oktober 2021 zal **Pierre Delsaert** in de Koninklijke Bibliotheek te Den Haag de resultaten van zijn onderzoek naar deze boekbanden presenteren. Verdere details over het programma volgen spoedig.
- **Bezoek aan Gijs Wortel:** op 3 december 2021 ontvangt **Gijs Wortel** ons in zijn atelier in Someren waar hij enthousiast toelichting zal geven bij zijn eigen werk en zal vertellen over de stempelcollectie van [Elias P. van Bommel](#) die hij beheert.
- **Boekband Waarde Laboratorium:** in mei hebben **Natasha Herman** en het bestuur van het Boekbandengenootschap een online test gedaan voor het BWL (zie [nieuwsbrief 7](#)). Door middel van een gestructureerd gesprek hebben we geprobeerd om meer kennis over de collectie geborduurde boekbanden van het Martena Museum in Franeker te verkrijgen. In januari of februari 2022 plannen we het eerste fysieke BWL. De locatie en de banden die besproken zullen worden, worden later bekend gemaakt.
- De geketende boeken in de kledingbibliotheken in **Zutphen** en **Enkhuizen** spreken tot de verbeelding. Het Boekbandengenootschap zal in het voorjaar van 2022 een rondleiding in een van deze bibliotheken organiseren.
- **Sacred books/Secret libraires:** in juni 2022 bezoeken we Brugge waar twee bewoonde kloosters hun deuren openen voor het publiek: het Engels Klooster, bekend om de unieke koepelkerk en de relikwie van Thomas More, en het karmelietenklooster, dat beschikt over een intacte kloosterbibliotheek en een indrukwekkende refer.

Leden van het Boekbandengenootschap ontvangen ongeveer een maand voor de activiteit van de secretaris per e-mail een uitnodiging. Geen lid en toch interesse? Neem dan contact op met ons via info@boekbandengenootschap.nl.

In het rek

Egdar Claes, cinquante-quatre années de création 1966-2019: reliure, peinture, vitrail, ébénisterie, sculpture. Catalogue raisonné - Claude Blaizot

Het werk van Edgar Claes is bijzonder en uniek. In deze bundel kan de lezer de ontwikkeling van zijn creaties op de voet volgen. 450 boekbanden, glas-in-lood, schilderijen en andere kunstwerken worden in chronologische volgorde gepresenteerd. Uiteraard ontbreken zijn eerste schilderij uit 1966 en zijn eerste boekband uit 1984 niet in dit overzicht. In totaal bevat het boek hoogwaardige reproducties van 62 boekbanden!

De inleiding bij dit boek is geschreven door Edgar Claes zelf, gevolgd door een getuigenis door Jan Storm van Leeuwen: 'Edgard Claes, magicien du plexi, du polycarbonate, des laques automobiles, artiste, frère et ami et l'étude d'Yves Peyré, Edgar Claes à l'épreuve de la reliure.'

De oplage van deze publicatie is beperkt tot 275 genummerde exemplaren, waarvan er 65 gedrukt zijn op 135 gr. gesatineerd papier en voorzien van een band die gedecoreerd is door Edgar Claes en gesignd door de kunstenaar en Claude Blaizot (genummerd 1 tot 50 en HC I tot HC XV). De overige 210 exemplaren zijn gedrukt op papier gecoat satijn 115 gr., met een omslag die is geïllustreerd met de reproductie van de decoratie van de eerste 65 banden - 140 als paperback (genummerd 51 tot 160 en HC XVI tot HC XLV) en 70 in vellen (genummerd 161 tot 210 en HC XLVI tot HC LXV).

Verschenen bij: [Librairie Auguste Blaizot](#) (Paris) (2020) - 200 euro (ISBN: 2-900220-22-9)

Uit het rek

Een zestiende-eeuwse paneel-gestempelde band met een boeren-dansfries - Ludo Vandamme

Het boek onder signatuur HF 909 in de Openbare Bibliotheek van Brugge is een Venetiaanse druk die vanwege zijn paneelstempelband op 28 mei 2020 werd aangekocht bij het Duitse veilinghuis Reiss & Sohn. De paneelgestempelde platten zijn gevormd uit bord, bekleed met kalfsleder. De oorspronkelijke rug werd (in de negentiende eeuw?) vervangen.

Het voor- en achterplat (16 x 11 cm) zijn identiek versierd: boven- en onderaan een paneel met een vuurspuwende draak, ingesloten door twijgen met bloesems (5 x 8 cm). Tussen beide panelen in bevindt zich een lang, smal paneel in de vorm van een fries (2 x 8 cm) met de afbeelding van een boerendans met vijf figuren: een vrouw, drie dansende boeren en een doedelzakspeler. De vrouw staat in het midden, met in elke hand een verticaal wapperend lint, de boeren dansen haar richting uit (twee links en een rechts).

Meer informatie over deze bijzondere band vindt u op onze [website](#).

Voorplat van Brugge, Openbare Bibliotheek, HF 909.

Verslag: Mini-boekbandensymposium

symposium
De (on)zichtbare boekband

vrijdag 11 juni 2021 - 10-18 uur - Universiteit Antwerpen - www.boekbandengenootschap.nl

Op vrijdag 11 juni bood het BNB haar leden en andere geïnteresseerden een digitaal mini-boekbandensymposium aan, als alternatief voor het reeds tweemaal verplaatste symposium 'De (on)zichtbare boekband' in Antwerpen.

De interesse voor het mini-symposium bleek groot. Tot op het laatste moment meldden zich nieuwe deelnemers aan, zodat uiteindelijk meer dan 50 deelnemers de drie lezingen op 11 juni via Zoom volgden, die Daniël Ernens, vice-voorzitter van het BNB, voorzag van een korte introductie. 18 deelnemers hadden zich bovendien durven opgeven voor een B(l)ind Date in de pauzes tussen de lezingen. Wij zijn benieuwd of hier mooie boekbandenromances uit zijn voortgekomen, of nieuwe plannen om samen te werken.

De drie sprekers verrasten de deelnemers met een visueel aantrekkelijk spektakel. Het aantal afbeeldingen van boekbanden was groot en de lezingen maakten nieuwsgierig naar meer voorbeelden. **Eliza Jacobi** besprak een koptische band uit de collectie van het Rijksmuseum van Oudheden in Leiden. Dit is waarschijnlijk de oudste boekband rond een boekblok in de Lage Landen. **Lieve Watteeuw** toonde hoe digitale scans van boekbanden het onderzoek ernaar een belangrijke impuls kunnen geven. **Marieke van Roon**, tot slot, besprak haar onderzoek naar geborduurde boekbanden uit de zeventiende eeuw.

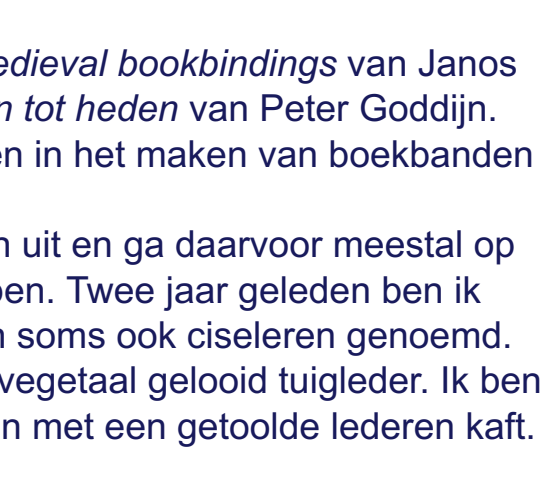
Wie de het mini-symposium niet heeft kunnen bijwonen, of wie nog eens wil nagenieten van de boeiende lezingen, kan op [YouTube](#) de opname gratis (her)bekijken.

Op onze [website](#) vindt u een uitgebreid verslag door **Ludo Vandamme**, voorzien van afbeeldingen.

Zodra de situatie het weer toelaat om veilig een symposium te organiseren, zullen wij onmiddellijk in actie komen. Wij houden u op de hoogte!

Website: updates

- Boekbanden in de keuken, het lijkt een onwaarschijnlijke combinatie. Op Twitter zijn de voorbije maanden echter een aantal eetbare boekbanden viraal gegaan, zoals de 'wedding cake' op de foto. Enkele andere voorbeelden en meer boekenhumor en -kunst vindt u op onze [humorpagina](#).
- In de januari-nieuwsbrief stelde **Per Cullhed** (Uppsala) de CERL Book Binding Working Group voor. Uiteraard heeft het Belgisch-Nederlands Boekbandengenootschap zich als tegenprestatie voorgesteld in de tweede nieuwsbrief van deze Working Group. De [nieuwsbrieven](#) van de CERL Book Binding Working Group kunt u voortaan op onze website vinden. Tevens vindt u op onze website de [links naar de lezingen van Bettina Wagner en Elizabeth Quarby Lawrence](#) die deze werkgroep in mei heeft georganiseerd.

- Sinds het begin van dit jaar vindt u op onze website een nieuwe pagina met een overzicht van boekbandenpublicaties. Hier vindt u links naar publicaties over boekbanden op het internet en pdf's van gedigitaliseerde oude publicaties. We streven niet naar volledigheid, maar willen u een breed palet aan publicaties over boekbandenonderzoek bieden. We hebben de pagina [onlangs weer aangevuld](#) met enkele boeiende artikels op Academia, maar ook met het (voor iedereen toegankelijke) *Engramzine* van boekbinder **Jan Camps** uit Diest.
- We dromen ervan een groter overzicht van boekbandenpublicaties aan te bieden via onze website. Iedereen die suggesties heeft voor publicaties met bijdragen aan een boeiende websites of boeken, die we zeker niet mogen vergeten, mag ons dat laten weten via info@boekbandengenootschap.nl.

Nog geen lid van het Boekbandengenootschap?

Het Belgisch-Nederlands Boekbandengenootschap is een vereniging die zich inzet voor (wetenschappelijk) onderzoek naar boekbanden en de bevordering van de interesse in boekbanden. Onder onze leden bevinden zich boekhistorici, boekrestauratoren, boekbinders, bibliothecarissen en collectiebeheerders van erfgoedbibliotheken en bibliofoelen. Jaarlijks organiseren wij enkele Bandensalons met een paar lezingen en een boeiende selectie boekbanden waar u niet alleen de banden van nabij kunt bekijken maar ze ook mag aanraken en open slaan. Daarnaast werken de specialisten onder ons in werkgroepen aan de voortzetting van de beschrijving van de terminologie van de boekband, die we met *Kneep en binding* waren begonnen.

Wij verwelkomen graag nieuwe leden. Aan hen stellen we slechts drie vragen:

- houdt u zich bezig met het bestuderen van boekbanden, of heeft u de intentie daartoe?
- mogen wij een beroep doen op uw expertise voor de activiteiten van het genootschap?
- wilt u een jaarlijkse contributie van € 25,00 betalen? (studenten kunnen gratis lid worden)

Lidmaatschap aanvragen?

Stuur onze secretaris **Rens Top** een e-mail via secretaris@boekbandengenootschap.nl.

Even voorstellen

Mijn naam is **Astrid Beckers**. Sinds 2017 ben ik bestuurslid van het Boekbandengenootschap. Op uitnodiging van Rob Koch ben ik begonnen als penningmeester, maar na twee jaar stapte ik over naar een taak die me beter ligt: de communicatiecommissie.

Boeken hebben altijd een belangrijk deel gevormd van mijn leven. Als kind versloog ik boeken, hoe dikker hoe liever. Ze waren mijn vlucht uit de realiteit. Toen ik de Lerarenopleiding Nederlands ging volgen in Nijmegen ben ik een eenvoudige boekbindcursus gaan doen en daarmee begon ik interesse te krijgen voor de band. Uiteindelijk volgde ik de drie cursussen die de boekbinder aanbod. Na mijn afstuderen aan de Hogeschool Arnhem-Nijmegen studeerde ik verder aan de opleiding Nederlandse Taal en Cultuur aan de Radboud Universiteit. Ik koos voor de richtingen Taalwetenschap en Oudere letterkunde voor 1650. Nadat ik het vak Codicologie bij Hans Kienhorst had gevolgd, was mijn liefde voor het middeleeuwse boek een feit. In 2005 studeerde ik af met een scriptie over 'ongeluksdagen' in middeleeuwse artes-teksten.

In de jaren na mijn studie werkte ik als docent Nederlands en als (hoofd)redacteur. Privé deed ik onderzoek naar de bindingen van middeleeuwse boeken. Naast het doorspitten van secundaire literatuur, hing ik bij elke tentoonstelling met middeleeuwse boeken naast de vitrines in de hoop een glimp op te vangen van stukjes band, de conservatoren vervloekend omdat ze altijd de inhoud centraal stelden en nooit de band. Wat had ik graag tenminste de opmerking gezien of de band origineel was of niet. Alle kennis die ik opdeed, probeerde ik meteen om te zetten naar de praktijk door het als boekbinder uit te werken. Dit betekende ook dat een zoektocht begon naar de juiste materialen, zoals leer, perkament en metalen boekbeslag. Ondertussen kreeg ik opdrachten voor het binden van boeken op middeleeuwse wijze en aanvragen voor workshops en cursussen. Om dit in goede banen te leiden, startte ik mijn bedrijfje *Atelier Libri*.

In 2015 besloot ik het Regionaal Archief in Nijmegen te vragen of ik hun middeleeuwse banden zou mogen onderzoeken in de hoop vooral ook perkamenten banden te vinden. Hoewel het archief verrast was door mijn vraag werd ik direct geholpen. Ik kreeg een plek in het restauratieatelier om in alle rust de banden te bekijken en te fotograferen en ik kreeg hulp bij het lokaliseren van de banden. Na twee jaar had ik alles gezien wat ik wilde zien en was ik duizenden foto's rijker van meer dan 200 middeleeuwse banden en bindingen. Na dit onderzoek wilde ik al het moois dat ik had gezien delen met zo veel mogelijk mensen. Daarom besloot ik een museum te speciaal dat interesse had een tentoonstelling over middeleeuwse boeken in te richten, met speciale aandacht voor de boekbanden! Museum Kasteel Wijchen bleek enthousiast en dat resulteerde in 2018 in de tentoonstelling 'Strengels & Letters, boeken maken in middeleeuws Gelre' en de gelijknamige [catalogus](#). Bij deze tentoonstelling bleven de meeste tentoongestelde boeken dus dicht, want ik vind dat er over de buitenkant minstens evenveel te vertellen valt als over de inhoud!

Tegenwoordig richt ik mijn aandacht nog steeds op middeleeuwse bindingen, maar concentreer ik me ook op maculatuur en middeleeuwse leeshulpen. Vooral het boek en de boekband in combinatie met het praktisch gebruik van boekband door de eeuwen heen blijft mij mateloos boeien.

Contact

Voor het aanmelden van tentoonstellingen en congressen voor deze nieuwsbrief kunt u contact met ons communicatieteam (Astrid Beckers, Daniël Ernens, Emy Thorissen) opnemen via:

info@boekbandengenootschap.nl.

Voor vragen naar het bestuur of om lid te worden van het Belgisch-Nederlands Boekbandengenootschap, kunt u terecht bij Rens Top via: secretaris@boekbandengenootschap.nl.

Bij vragen over financiële zaken en het lidgeld helpt Jan Bosch u graag verder via: penningmeester@boekbandengenootschap.nl.